VNS 4/2021 vp
Valtioneuvoston selonteko sisäisestä turvallisuudesta

Hyvän elämän edellytysten varmistaminen maaseutualueilla (HYMY) -verkoston lausunto

Maaseutupolitiikan neuvoston (MANE) Hyvän elämän edellytysten varmistaminen maaseutualueilla (HYMY) -verkosto kiittää mahdollisuudesta lausua valtioneuvoston selonteosta sisäisestä turvallisuudesta ja pitää sitä hyvin laadittuna. Haluamme kuitenkin kiinnittää huomiota seuraaviin kohtiin:

2.3. … Turvallisuusongelmien juurisyihin vaikutetaan tehokkaasti ~~erityisesti~~ muillakin kuin turvallisuusviranomaisten toimilla…

- *Perustelut:* Näin muotoiltuna viranomaiset eivät siirrä omaa vastuutaan muille.

2.5. Sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden toimien keskeisenä tavoitteena on perus- ja ihmisoikeuksien turvaaminen. Sisäinen turvallisuus pohjautuu ihmisoikeuksien, oikeusvaltioperiaatteen, demokratian sekä vapauden, vakauden, hyvinvoinnin, yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistämiseen kaikessa toiminnassa. Ihmisoikeusvaikutusten arviointi on olennainen osa sisäisen turvallisuuden toimintaa. Sisäinen turvallisuus rakentaa osaltaan yhteiskuntarauhaa…

- *Kommentti:* HYMY-verkosto pitää hyvänä yhteiskuntarauhan määrittelyä ja sen esiin nostamista.

3.1.2. Arki Suomessa on turvallisempaa kuin koskaan aiemmin useilla turvallisuuden osa-alueilla.

- *Perustelut:* Turvattomuutta aiheuttavat tekijät ovat moninaisia ja myös uusia uhkia on ilmaantunut. Esim. kyberuhat ja ilmastonmuutos

3.2. Tapaturmat ja onnettomuudet ovat ~~yleisempiä kuin Tanskassa ja Ruotsissa…~~yleisin uhka arjen turvallisuudelle.

- *Kommentti:* Onko tarpeen nostaa otsikkotasolle vertailu Tanskaan ja Ruotsiin? Tästä herää jatkokysymys, miten suhteessa muihin Pohjoismaihin ja EU-maihin.

3.3.5. Suomi on läntisen ja pohjoisen Euroopan verrokkimaihin nähden varsin väkivaltainen maa. Samalla väkivalta keskittyy varsin pieneen osaan väestöstä….

- *Kommentti:* Onko tutkittua tietoa siitä, miten herkästi eri maissa ilmoitetaan viranomaisilla rikoksista ja väkivallasta? Ellei ole luottamusta viranomaisiin, ei kaikista rikoksista välttämättä ilmoiteta. Mikä on kulttuurin vaikutus ilmoitusherkkyyteen? Suomessakin tämä näkyy siten, että alueilla, joilla poliisin vasteaika on pitkä, ei pieneksi koetuista rikoksista - edes väkivallasta – ilmoiteta kovin herkästi.

3.3.7. Naisiin kohdistuvan väkivallan yleisyys Suomessa on asia, jota kansainvälisissäkin arvioissa pidetään merkittävänä ongelmana…

- *Kommentti:* Miten paljon naisiin kohdistuvassa väkivallassa on kyse maahanmuuttajien tekemästä väkivallasta? Tämä olisi hyvä mainita. Eri kulttuureista tulevat tuovat mukanaan oman kulttuurinsa toimintatapoja.

3.6.2. ….Moniviranomaisyhteistyön sekä viranomaisten ja kolmannen sektorin välisen yhteistyön merkitys korostuu erityisesti harvaan asutulla alueella.

- *Kommentti:* Moniviranomaisyhteistyö on tärkeä ja kannatettava asia. Tätä tulee kehittää edelleen. Myös kansalaisyhteiskunta tärkeä yhteistyötaho. Esimerkiksi kylien pelastusryhmät ovat tärkeä lisäapu hätätilanteissa.

3.6.4. Pelastustoimessa on yli 100 000 pelastus- ja avunantotehtävää vuosittain, joista keskimäärin 69 prosenttia on kiireellisiä tehtäviä. Sopimuspalokuntien avulla pelastustoimen palvelut voidaan turvata tasapuolisesti maan kaikissa osissa. Sopimuspalokuntalaiset ovat mukana noin 60 prosentissa pelastustoimen vuotuisista hälytystehtävistä.

- *Kommentti:* Sopimuspalokunnat ovat maaseudulla välttämättömiä pelastustoimen palvelujen järjestämiseksi. On tärkeää huolehtia, että sopimuspalokuntiin saadaan riittävästi hälytyskelpoisia jäseniä niiden toimintaedellytysten turvaamiseksi. Miten tämä turvataan väestön ikääntyessä ja vähetessä? Asiaan vaikuttaa myös nuoremman väestön erilainen toimintakulttuuri.

3.6.5. Ensihoitopalvelu ja…

- *Kommentti:* Ensihoitopalvelu on tärkeä erityisesti harvaan asutulla maaseudulla. Se parantaa arjen turvaa tuodessa sote-palvelut pitkien etäisyyksien päässä asuville. Ongelmana on se, että kunnassa voi olla vain yksi ambulanssi. Jos tämä ainoa ambulanssi on hälytysajossa, voivat vasteajat muodostua pitkiksi. On huomioitava myös se, että rajaseuduilla rajavartiolaitoksen väkeä on koulutettu ensivastetoimintaan.

3.6.6. Poliisin vuosittaisten hälytystehtävien määrä on jo pidemmän aikaa kasvanut, ja vuonna 2020 niitä oli yhteensä noin miljoona. Näistä vajaa 10 prosenttia oli A-kiireellisyysluokassa, noin 40 prosenttia kiireellisyysluokassa B ja loput olivat vähemmän kiireellisiä tarkistus- tai valvontatehtäviä. Keskimääräinen toimintavalmiusaika on hyvä, mutta se on pitkällä aikavälillä hieman heikentynyt. Alueellinen ja ajallinen hajonta on suurta. Keskeisimmät syyt toimintavalmiuden laskuun ovat kasvaneet tehtävämäärät, poliisien määrän väheneminen vuoteen 2017 asti ja toiminnalle asetettujen laadullisten vaatimusten lisääntyminen.

- *Kommentti:* On tärkeää turvata harvaan asuttujen alueiden poliisipalvelut, jotteivat vasteajat muodostu vaarallisen pitkiksi. Vasteaikojen seurannassa on seurattava keskiarvon ohella myös vaihteluväliä, jakaumaa ja sen ääripäitä.

3.6.14. Turvakotipalveluiden järjestäminen on vuodesta 2015 alkaen ollut valtion vastuulla…

- *Kommentti:* Miten turvakodit sijaitsevat alueellisesti? Tuleeko joillakin alueilla kohtuuttoman pitkiä matkoja?

3.7.1. Koronaviruspandemialla on ollut vaikutuksia myös sisäiseen turvallisuuteen. Enemmistö kansalaisista on luottanut viranomaisiin koronakriisin hoidossa. Eri kansalaiskyselyiden mukaan koronaviruspandemia ja sen vaikutukset kuitenkin huolestuttavat monia suomalaisia.

- *Kommentti:* Tässä olisi hyvä mainita myös kansalaisten, järjestöjen ja seurakuntien arvokas rooli. Esimerkkeinä ovat mm. kauppa- ja asiointipalvelut korona-aikana.

3.7.8. Poliisi on kohdannut myös itsetuhoista käyttäytymistä ja nuorten itsetuhoisten viestien ja mielenterveysongelmien …

- *Kommentti:* Jos nuori ottaa yhteyttä mielenterveyspalveluihin, tulee periaatteena olla välitön, mieluiten vuorokauden sisällä, tapahtuva yhteydenotto ja toiminta.

Nuorta ei saa jättää yksi. Todellisuudessa reagointi monin paikoin vie kohtuuttoman paljon aikaa.

4.1.2. … Teknologian edelleen kehittyessä ja sähköisten palvelujen lisääntyessä tietoturvan merkitys korostuu ja samalla on huolehdittava kaikkien mukana pitämisestä ja osallisuudesta.

- *Kommentti:* On huolehdittava myös siitä, että kaikilla on käytössä toimivat puhelin- ja tietoliikenneyhteydet. Näissä on sekä alueellisia että paikallisia katveita.

4.1.3. Syrjäytyminen, sosiaalinen pahoinvointi ja moniongelmaisuus ovat yhä Suomen sisäisen turvallisuuden suurimpia uhkia. Turvallisuuden parantaminen liittyykin enenevässä määrin siihen, että parannetaan niiden ihmisten tilannetta, joita nämä ilmiöt koskettavat. Erityistä huomiota tulee kiinnittää ylisukupolvisen syrjäytymisen ehkäisyyn…

- *Kommentti:* Ylisukupolvisen syrjäytymisen ehkäisy on erittäin tärkeää.

4.1.4. Polarisaatio on globaali ilmiö, jota ilmenee myös Suomessa. Eri väestöryhmien elämänpiirit eriytyvät toisistaan ja monimutkaisesta maailmasta koetetaan saada selkoa yksinkertaistuksilla…

- *Kommentti:* Huomiota tulee suunnata myös alueellisen eriarvoisuuden ehkäisyyn.

4.1.6. Kaupungistuminen ja väestön ikääntyminen haastavat palvelujärjestelmää erityisesti harvaan asutuilla alueilla…

- *Kommentti:* Tässä yhteydessä tulee huomioida myös monipaikkaisuus ja sen todennäköinen lisääntyminen. Monilla alueilla väestön määrä moninkertaistuu sesonkiluonteisesti. Tämä haastaa myös palvelujärjestelmää.

4.1.10. Tuottamalla ja jakamalla vääristeltyä tietoa sosiaalisen median alustoilla …

- *Kommentti:* Tärkeä huomio. Miten tähän voitaisiin puuttua tehokkaasti?

4.2.1. Vakavat ja laajat häiriöt ovat Suomeen, sen väestöön tai johonkin alueeseen kohdistuvia äkillisiä tapahtumia, jotka vaativat viranomaisilta ja muilta toimijoilta normaalista poikkeavia toimia tai jopa avun pyytämistä muilta mailta. Ne ovat harvinaisia, mutta toteutuessaan aiheuttavat mittavia inhimillisiä, taloudellisia tai ympäristöön kohdistuvia vahinkoja. Selkeimmin sisäisen turvallisuuden vakavia ja laajoja häiriöitä ovat ihmisen tai luonnon aiheuttama merellinen tai alueellinen suuronnettomuus, isojen väkijoukkojen väkivaltainen liikehdintä, laajamittainen maahantulo, vaikuttaminen kriittiseen infrastruktuuriin ja terroristinen isku. Niin näihin kuin muihin laajoihin uhkatilanteisiin varaudutaan suomalaisen 25 kokonaisturvallisuuden yhteistoimintamallin mukaisesti viranomaisten, elinkeinoelämän ja kolmannen sektorin yhteistyönä.

- *Kommentti:* Kolmannen sektorin toimintamahdollisuudet – mm. resurssit ja osaaminen, tulee turvata. Hienoa, että kolmas sektori on huomioitu selonteossa. Kannattaa mainita myös se, että kylätaloja voidaan kehittää maaseudulla varautumisen ja turvallisuuden keskuksiksi, joissa on turvallisuusinfoa ja -välineitä, ja joihin on mahdollisuus evakuoida asukkaita tarvittaessa.

5. Suomi maailman turvallisimpana maana vuonna 2030 Viranomaisten toiminnan painopiste siirtyy yhä voimakkaammin korjaavista palveluista ennalta ehkäisyyn. Luottamus sisäisen turvallisuuden viranomaisiin pidetään korkeana. Palveluissa hyödynnetään teknologiaa siellä, missä se on mahdollista. Hätätilanteessa apua on saatava nopeasti koko maassa.

- *Kommentti:* Erittäin hyvä periaate.

5.2. Turvallisuuden ja turvallisuuden tunteen varmistaminen koko maassa ja kaikille ihmisille ovat sosiaalisesti kestävän yhteiskunnan ydintä. Tämän perusedellytys on arjen turvallisuuden oikeudenmukainen jakautuminen. Sisäisessä turvallisuudessa tapahtuvat muutokset korostavat eroja eri ihmisten ja ihmisryhmien tilanteessa entisestään. Saman tasoisen turvallisuuden ja turvallisuuden tunteen varmistaminen kaikille ihmisille kaikilla alueilla edellyttää yhä enenevässä määrin erilaisia ratkaisuja.

- *Perustelut:* Suomi on laaja maa, olosuhteet vaihtelevat eri puolella maata.

5.4.3. … Samalla viranomaisten tulee kuulla ihmisten huolia ja osallistaa heitä turvallisuussuunnitteluun. Sisäministeriössä käynnistynyttä turvallisuuden tunteen seurantatyötä kehitetään edelleen. Poikkihallinnollinen strategisen turvallisuusviestinnän yhteistyö vakiinnutetaan keskeisten toimijoiden välillä.

- *Kommentti:* Osallisuudessa on huomioitava myös alueellinen osallisuus. Myös maaseudun kansalaisyhteiskuntatoimijoita on tärkeä osallistaa.

5.4.8. Kolmannen sektorin toimijoita hyödynnetään nykyistä enemmän viranomaisten tukena ja koordinaatiossa normaaliolojen lisäksi häiriötilanteiden ja poikkeusolojen aikaisessa toiminnassa, esimerkkeinä Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö jäsenjärjestöineen, vapaaehtoinen pelastuspalvelu ja Suomen Punaisen Ristin toiminta…

- *Kommentti:* Tässä olisi hyvä mainita myös kyläyhteisöt, metsästysseurat ja muut maaseudulla toimivat järjestöt. Kylien turvallisuussuunnitelmat olisi hyvä integroida osaksi kuntien hyvinvointi- ja varautumissuunnitelmia.

5.10.7. Poliisien henkilötyövuosimäärää nostetaan hallitusohjelman mukaisesti. Tällä parannetaan poliisin läsnäoloa heikomman palvelutason alueilla sekä ihmiskauppa-, talous- ja IT-rikosten torjuntaa, ja lisätään erityisesti nuoriin kohdistuvaa ennalta estävää toimintaa.

- *Kommentti:* Tämä on kannatettava asia.

Lisäksi lähdeluettelossa olisi hyvä mainita HARVA-TURVA raportt: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/162501

Hyvän elämän edellytysten varmistaminen maaseutualueilla (HYMY) -verkoston puolesta eritysasiantuntijat

Mari Kattilakoski
mari.kattilakoski@uef.fi

Tarja Lukkari
tarja.lukkari@kamk.fi